

Історія України

DOI: 10.31110/consensus/2024-01/007-015

УДК (UDC) 343.1 (477) «12/19»

THE HISTORY OF THE ESTABLISHMENT AND DEVELOPMENT OF PREVENTIVE MEASURES IN THE FORM OF CUSTODY ON UKRAINIAN LANDS (XIII – BEGINNING OF XX CENTURY)

Svitlana Shcherbak*

Stanislav Lukashenko**

Abstract

The article examines the genesis of preventive measures in the form of custody in criminal proceedings on the territory of modern Ukraine. Issues of the origin and development of detention in criminal justice were considered, which existed in Ukrainian lands during the long-term historical development of Ukrainian statehood with a time frame from the XIII century to Soviet times.

The results of the analysis of the origin and evolution of custody in the system of preventive measures in the criminal process on the territory of modern Ukraine during the periods of Kyivan Rus, Cossacks, Austro-Hungarian and Russian empires in the historical aspect are presented.

It has been proven that the emergence of a preventive measure in the form of custody took place in the kniaz period and found its consolidation in 'Russkaya Pravda', when a person could be arrested to be brought to court (of the kniaz). The preventive measure in the form of custody was developed in the tsarist period, when it was about being placed in prison, and custody reached its greatest development in the imperial period, in the Statute of Criminal Justice of 1864. Despite its progressiveness, detention in custody violated the rights of convicted persons, and was also characterized by particular severity and repressiveness, because this preventive measure caused suffering to people, humiliated human dignity and protected the political regime.

Keywords: preventive measures, custody, criminal justice, 'Russkaya Pravda', Statute of criminal justice. Cossacks, Austria-Hungary, Ukrainian lands

* Candidate of Legal Sciences, Associate Professor of the Department of Law and Public Administration, Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko, Sumy, Ukraine. E-mail: svetamargo31@ukr.net.
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9969-3817>

** Student of the Educational and Scientific Institute of History, Law and international relations, Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko, Sumy, Ukraine. E-mail: stanly1211@gmail.com.
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-5613-2751>

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ У ВИДІ ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ (XIII – ПОЧАТОК XX СТ.)**Світлана Щербак*****Станіслав Лукашенко******Анотація**

У статті розглянуто генезу запобіжного заходу у виді тримання під вартою в кримінальному процесі на території сучасної України. Розглянуті питання виникнення та розвитку тримання під вартою в кримінальній юстиції, яке існувало в українських землях упродовж багаторічного історичного розвитку Української державності з часовими рамками з XIII століття і до радянських часів.

Наведено результати аналізу в історичному аспекті зародження та еволюції тримання під вартою в системі запобіжних заходів в кримінальному процесі на теренах сучасної України в періоди Київської Русі, козащини, Австро-Угорської та Російської імперії.

Доведено, що виникнення запобіжного заходу у виді тримання під вартою відбулося у княжий період та знайшло своє закріплення у Руській Правді, коли приватну особу могли заарештувати для доставляння до суду (князя). Розвинений запобіжний захід у виді тримання під вартою був у царський період, де йшлося про поміщення в тюрму, та найбільшого розвитку взяття під варту досягло у імперський період, в Статуті кримінального судочинства 1864 року. Не зважаючи на прогресивність, утримання під вартою порушувало права засуджених осіб, а також відрізнялося особливою суворістю і репресивністю, адже цей запобіжний захід завдавав страждання людям, принижував людську гідність та охороняв політичний режим.

Ключові слова: запобіжні заходи, тримання під вартою, кримінальна юстиція, Руська Правда, Статут кримінального судочинства, козацтво, Австро-Угорщина, українські землі

Цитування: Щербак, С. & Лукашенко, С. (2024). Історія становлення та розвитку запобіжного заходу у виді тримання під вартою на українських землях (XIII – початок XX ст.). *Консенсус*, 1, 7–15.

URL: <https://konsensus.net.ua/index.php/konsensus/article/view/88>

Постановка проблеми. Забезпечення захисту прав, свобод і законних інтересів особи при застосуванні тримання під вартою є одним із найбільш проблемних питань кримінальної юстиції, що дозволяє переосмислити підходи до уявлення про тримання під вартою в системі запобіжних заходів та тенденції до його сприйняття саме як виняткового запобіжного заходу. Особливо актуальності це набуває у

* кандидат юридичних наук, доцент кафедри права та публічного управління Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка, Суми, Україна. E-mail: svetamargo31@ukr.net. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9969-3817>

** студент Навчально-наукового інституту історії, права та міжнародних відносин Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка, Суми, Україна. E-mail: stanly1211@gmail.com. ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-5613-2751>

випадках порушення особистої недоторканності особи та обмеження прав і свобод людини в процесі кримінального судочинства. Саме тому вивчення історії та розвитку тримання під вартою як запобіжного заходу у кримінальному процесі дає можливість створити уявлення про його застосування у певний історичний період та удосконалити тримання під вартою як запобіжного заходу у правозастосуванні при проведенні досудового розслідування кримінальних правопорушень.

Мета статті полягає у дослідженні історичного аспекту виникнення та розвитку тримання під вартою як запобіжного заходу та вивченні основних історичних факторів виникнення, зміни та розвитку тримання під вартою на території сучасної України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження становлення та розвитку інституту запобіжних заходів у кримінальному процесі України, в тому числі й отримання під вартою, здійснювалися К. Білецькою¹, М. Бурднім², М. Гузелою³, Н. Худобою⁴. На монографічному рівні питання застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою досліджене А. Далем і С. Абламським, Окремі аспекти історії тримання під вартою висвітлені в дисертації Ю.Д. Москалюк «Домашній арешт і тримання під вартою в системі заходів забезпечення кримінального провадження в Україні». Однак науковцями недостатньо розкриті особливості виникнення та еволюції тримання під вартою в системі запобіжних заходів з урахуванням особливостей перебування українських земель під владою інших держав, а тому вони потребують додаткового вивчення.

Виклад основного матеріалу. Історіографія розвитку запобіжного заходу у виді тримання під вартою в Україні є досить давньою та заплутаною, що слід перш за все пов'язувати із особливостями розвитку права на землях сучасної української держави. Тут існували державні утворення, засновані греками, римлянами, українцями, московітами, турками, італійцями, поляками, угорцями, литовцями, румунами, австрійцями, німцями тощо. Унаслідок цього на різних історичних етапах діяли й різноманітні правові системи, часто навіть із суттєвими відмінностями.

На теренах сучасної України праобраз запобіжних заходів починає своє формування з XIII століття, причому нормативне закріплення запобіжних заходів існувало не завжди.

Основні етапи розвитку державності на українських землях були окреслені

¹ Білецька К.К. Виникнення та розвиток запобіжних заходів у виді особистого зобов'язання та особистої поруки на території сучасної України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2014. № 5. С. 131–135.

² Бурдін М.Ю. Запобіжні заходи за Статутом кримінального судочинства 1864 р. *Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского: Серия «Юридические науки»*. 2011. Том 24 (63). № 2. С. 11–16.

³ Гузела М. Становлення та сутність запобіжних заходів як виду заходів процесуального примусу в кримінальному процесуальному законодавстві та у теорії кримінального процесу України. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2020. № 2. С. 223–230.

⁴ Худоба Н.В. Австрійський кримінально-процесуальний кодекс 1873 року та його застосування на території Галичини. *Форум права*. 2009. № 2. С. 417–422.

відомим радянським правником П.І. Люблінським, який виділяв 4 періоди: общинний (до X ст.), княжий (X–XV ст.), царський період (XIV ст. – перша половина XVII ст.); імператорський період (друга половина XVII ст. – перша половина XX ст.)⁵.

Зауважимо, що наведена періодизація може бути взята за основу при висвітленні історії тримання під вартою як запобіжного заходу, втім вона лише частково відображатиме його вітчизняний розвиток, оскільки не буде охоплювати ти українських земель, які не входили до складу Російської імперії.

Генезу формування та розвитку запобіжних заходів у кримінальному процесі слід розпочати із періоду общини, що є найменш відомим з огляду на відсутність письмових пам'яток з того часу. Відомо, що це період існування невеликих груп – общин, члени якої були кровно спорідненими і проживали на одній території. Злочини в них поділялися на ті, що скоєні всередині общини та такі, що скоєні поза неї, а відповідальність за злочини була більш майновою, ніж особистою. Община не боялася втечі осіб, які вчинили злочин всередині неї, адже вигнання було найбільшим покаранням для особи та фактично означало її смерть. У разі вчинення злочину поза меж общини, застосовувалося поручительство відповідальності, оскільки община відповідала за свого члена⁶.

Княжий період за судовими пам'ятками починається з часів Ярослава Мудрого і закінчується прийняттям Судебників 1487 та 1550 років. Він утворився при посиленні влади князів із переважним впливом общини. Князь виступає суддею у суперечках, що виникали між родами, та уособлює собою судочинство.

На землях Київської Русі злочин розглядався як образа і розглядався в суді шляхом приватного процесу. У Руській Правді виокремлюється досудове розслідування і саме тоді кримінальний процес стає публічним, а функцію розслідування злочинів перебирає на себе держава. У Руській Правді наведено норму, що приватну особу могли арештовувати лише для доставляння її до суду (до князя). Саме цей період можна з великою вірогідністю асоціювати з виникненням запобіжних заходів під час досудового слідства, зокрема, арештом, оскільки час явки на суд (до князя) був надзвичайно і дуже суворо визначений. А от взяття під варту як запобіжний захід застосовували лише в дуже особливих і небезпечних випадках, коли особу, обвинувачену у вчиненні кримінального правопорушення (злочину) закривали в тюрмі, що було швидше виявом тиранії князя, ніж законним запобіжним заходом². У цей період не існувало різниці між заходами попередження і припинення злочинів та кримінальним покаранням, що було і відплатою і залякуванням.

За козацької доби на Українських землях застосовувалося законодавство інших країн: руське (Руська правда), литовське (Литовські статuti 1588 р.), московське,

⁵ Люблинский П.И. Свобода личности в уголовном процессе. Меры обеспечения не уклоняться обвиняемому от правосудия. СПб.: Сенатская тип., 1906. 711 с.

⁶ Білецька К.К. Виникнення та розвиток запобіжних заходів у виді особистого зобов'язання та особистої поруки на території сучасної України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2014. № 5. С. 131–135.

магдебурзьке тощо. Дослідник В. Кульчицький⁷ відмічає, що у третій редакції Литовського Статуту 1588 року знову було підтверджено особливе значення норм звичаєвого права. Суди брали під варту злочинця та накладали арешт на його майно.

Козацтву як незалежній частині українського суспільства також були притаманні свої специфічні запобіжні заходи та покарання, а також і суд. Загалом запобіжні заходи в період козацької держави були доволі жорстокими, але водночас справедливими, а тому майже ніколи не оскаржувались.

З ліквідацією Гетьманщини московітами ліквідовано полково-сотенний устрій українських земель та уподібнено до своєї судової системи та українське право. Відповідно у судочинстві тодішньої України застосовувалося московське законодавство. Спочатку царське, а потім – імперське, де активно застосовувалися арешт та тримання під вартою.

Царський період характеризується утворенням сильної абсолютистської влади монарха, яка поглинула общину, а суспільство поділилося на класи. Суд поступово переходить з рук князів до органів держави. Запобіжними заходами, які застосовувалися в цей період, були віддача за пристава, порука та поміщення в тюрму. Так, за «Судебниками 1497 та 1555 років» основним методом ведення кримінального процесу стає обшук, при цьому осіб, які викликали підозру при обшуку, позбавляли свободи до вирішення справи в суді. Оскільки тюрем як таких тоді ще не було, поміщення в тюрму здійснювалося шляхом сковування і саджання особи в колоду, після чого арештовані знаходилися на повітрі в пристави (у ямі, сараї чи хліву)⁸.

Епоха дії «Соборного покладання 1649 року» характеризувалося інквізиційним кримінальним процесом, де тримання під вартою було основним видом запобіжних заходів, що могло невинувато тривати 2–3 роки⁹.

Більш прогресивними виглядали Монарші укази, зокрема у наказі імператриці Катерини II від 30 червня 1767 р.¹⁰, наводився орієнтовний перелік доказів, необхідних для ув'язнення особи в тюрму (що були запозичені з трактату Ч. Беккарія «Про злочини і покарання» 1764 р.)¹¹, та навіть були закладені дві правові ідеї: 1) не застосовувати тримання під вартою без повідомлення особі сутності обвинувачення, а також не здійснивши її допит та, 2) ввести судовий порядок розгляду скарг на незаконне тримання під вартою, які, на жаль, так і не прижилися в дореформеному

⁷ Кульчицький В. Найвищачніші пам'ятки правової культури України. Основи держави і права України. За ред. доц. Настюка М.І. Вид. 2-е, доп. і випр. Львів, 1994.

⁸ Кистяковський А.Ф. О пресеченіи обвиняемому способов уклоняться от следствия и суда: исследование. СПб: Изд-е «Судебного вестника», 1868. С. 22.

⁹ Даль А.Л., Абламський С.Є. Тримання під вартою як запобіжний захід у кримінальному провадженні: монографія. Харків. нац. ун-т. внутр. справ. Харків, 2017. С. 11.

¹⁰ Волков К.Д. Забезпечення права особи на свободу та особисту недоторканність під час застосування запобіжних заходів у кримінальному провадженні: дис... канд. юрид. наук: К., 2015. С. 19.

¹¹ Панов Н.И. Чезаре Беккариа и его знаменитый трактат «О преступлениях и наказаниях». *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2014. № 1 (2). С. 277–310.

процесі. Проте у цьому наказі вже розділялися запобіжні заходи та міри кримінального покарання, унаслідок чого тримання під вартою розглядалося як жорстка міра, строк якої, наскільки це можливо, мав бути найкоротшим». У той час були поширені й Сенатські укази, зокрема «Про якнайшвидше вирішення справ колодників та про штрафування Суддів, якщо такі справи в Колегіях залишаться, без особливої законної підстави невіршеними» від 5 березня 1731 р., з прийняттям якого держава почала поступово визнавати необґрунтованість тривалого тримання під вартою колодників (заарештованих осіб), та навіть суддів, винних у невиправданій затримці розгляду справи, підлягали штрафу.

Імперський період – це період, за якого відбувається повне перетворення державного устрою і централізації, посиленні державної влади. У кримінальному процесі значно збільшилися випадків ув'язнення, а особисте затримання стало головною мірою попередження і припинення злочинів.

З прийняттям Зводу законів Російської Імперії (1832), в 15-му томі Книги 2 якого містилися положення «Про судочинство за злочинами», де йшлося про запобіжні заходи, які називалися «запобіжними заходами обвинуваченому способів ухилитися від слідства і суду». Тримання під вартою застосовувалося до осіб, які обвинувачувалися в тяжких злочинах, а саме: убивстві, розбої, крадіжці, тобто злочинах, за які передбачалося позбавлення всіх прав стану або торгова страта. Тривалість строків тримання під вартою та жорстокість режиму тримання заарештованих сприймалися не лише як спосіб запобігання втечі обвинуваченого, але й як психологічний вплив на особу з метою отримання зізнання у вчиненні злочину.

У Статуті кримінального судочинства, що був прийнятий в результаті судової реформи 1864 року, сформовано систему запобіжних заходів: відібрання посвідки на проживання або підписки про явку до слідства та не відлучення з місця проживання (прототип радянського та пострадянського запобіжного заходу у вигляді підписки про невийзд); передача під особливий нагляд поліції; передача на поруки; застава; домашній арешт; взяття під варту (ст. 416 Статуту).

Слід зазначити, що на той час під цей нормативний акт підпадала доволі значна частина українських земель, а сама система запобіжних заходів дуже нагадує сучасні запобіжні заходи, які діють у кримінальній юстиції, що свідчить про доволі вдалу їх конструкцію за імперської доби.

Саме цей період можна вважати найбільш прогресивним в історії запобіжних заходів, адже був деталізований порядок застосування взяття під варту, закріплені підстави його обрання, та навіть передбачалася можливість оскарження його обрання в суді. Специфічною слід вважати й подвійну природу утримання під вартою того часу – це було і затримання, і попередній арешт.

Після введення Судових статутів взяття під варту стало застосовуватися на практиці нечасто. У 1898 р. під вартою утримувалося 16,2% обвинувачених.

Обрання утримання під вартою здійснювалося судовим слідчим, який виносив

про це постанову. При обранні запобіжного заходу судовий слідчий, крім характеру злочину, повинен був врахувати наявні докази, можливість приховування слідів злочину, стан здоров'я, стать, вік та соціальний статус обвинуваченого (ст. 421 СКС).

Підстави взяття під варту того часу також наглядно асоціюються із ризиками, передбаченими у ст. 177 сучасного КПК України, а саме тримання під вартою за Статутом 1864 року дозволялося в таких випадках: 1) з метою попередження ухилення обвинуваченим від слідства і суду; 2) задля запобігання змови між обвинуваченими; 3) з метою недопущення приховування слідів злочину (ст. 421); 4) попередження можливості вчинення нового злочину (ст. 422).

Слід погодитись із тим, що Судові статuti 1864 року утворили достатньо прогресивну для свого часу систему запобіжних заходів у кримінальному судочинстві¹², проте з плином часу не всі з них виявилися ефективними.

Не зважаючи на це, утримання під вартою порушувало права засуджених осіб, адже строк тримання під вартою не враховувався при призначенні особі покарання, а тому вчені відзначали, що запобіжні заходи в дореволюційній Росії відрізнялися особливою суворістю і репресивністю, адже вони завдавали страждання людям, принижували їхню людську гідність і з особливою жорстокістю охороняли політичний режим¹³.

Частина українських земель західного регіону, зокрема Галичина, Буковина та Закарпаття свого часу входили до складу Австро-Угорщини. На відміну від російської імперії, кримінально-процесуальний кодекс двоєдиної імперії Габсбургів 1873 року був значно «м'якшим» в сенсі застосування запобіжних заходів у контексті процесуального примусу в кримінальному провадженні. КПК Австро-Угорщини 1876 року чітко регламентував процедуру застосування запобіжних заходів до обвинуваченого. Зазвичай заарештовували осіб, що їх залучали до кримінального провадження в якості підозрюваних, обвинувачених або підсудних. Кодексом розрізнялися арешт, процесуальні строки якого під час проведення досудового розслідування становили до двох місяців з можливістю продовження до трьох та тимчасове затримання, що здійснювалося поліцією лише на стадії дізнання за підозрою у вчиненні злочину в якості підстави¹⁴. В ордері, на підставі якого відбувалося затримання особи, зазначалася мотивована підстава. Якщо ж суд відмовляв у винесенні такої постанови, особу мали негайно відпустити.

Незважаючи на чітку регламентованість і демократичність, австрійське кримінально-процесуальне законодавство, яке діяло на західноукраїнських територіях, було застарілим, недосконалим і, найголовніше, – сприяло утвердженню

¹² Бурдін М.Ю. Запобіжні заходи за Статутом кримінального судочинства 1864 р. *Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского: Серия «Юридические науки»*. 2011. Т. 24 (63). № 2. С. 11–16.

¹³ Розин И.И. Уголовное судопроизводство. Томск: Типогр. Томского университета, 1913. С. 311.

¹⁴ Худоба Н.В. Австрійський кримінально-процесуальний кодекс 1873 року та його застосування на території Галичини. *Форум права*. 2009. № 2. С. 417–422.

загарбницької політики Австрії, а згодом Австро-Угорщини щодо західноукраїнських земель¹⁵.

За часів незалежності України 13 квітня 2012 р. прийнятий КПК України, діючий і на сьогодні, у якому знайшли втілення гуманістичні підходи до процесуального інституту запобіжних заходів з урахуванням європейських стандартів кримінальної юстиції. У КПК України (ч.1 ст.183) наголошується на винятковості запобіжного заходу у виді тримання під вартою та його виключне застосування лише у разі не доведення прокурором, що жоден із більш м'яких запобіжних заходів не зможе запобігти ризикам, передбаченим ст. 177 цього Кодексу, крім випадків, передбачених частинами шостою та восьмою ст. 176 цього Кодексу¹⁶.

Висновки. Історія запобіжного заходу у виді тримання під вартою свідчить про те, що на українських землях він завжди мав важливе значення, а розвиток тримання під вартою залежав від певного періоду, країни, під владою якої опинялися українські землі у певний час, а також від діючого в ній кримінального процесуального законодавства. Дослідження окреслено історичними рамками з моменту виникнення тримання під вартою як запобіжного заходу та до радянського періоду з огляду на те, що у радянську добу розвиток тримання під вартою як запобіжного заходу практично не відбувся. Проведене дослідження дозволяє констатувати, що багаторічний розвиток тримання під вартою як запобіжного заходу на українських землях істотно вплинув на стан чинного кримінального процесуального законодавства в частині запобіжних заходів та безпосередньо тримання під вартою, які доволі наближені до європейських стандартів кримінальної юстиції.

REFERENCES

- Biletska, K.K. (2014). Vynyknennia ta rozvytok zapobizhnykh zakhodiv u vydi osobystoho zoboviazannia ta osobystoi poruky na terytorii suchasnoi Ukrainy [The emergence and development of precautionary measures in the form of personal commitment and personal surety in the territory of modern Ukraine]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, 5, 131-135 [in Ukrainian].
- Burdin, M.Yu. (2011). Zapobizhni zakhody za Statutom kryminalnoho sudochynstva 1864 r. [Precautionary measures according to the Statute of Criminal Procedure of 1864]. *Uchenye zapysky Tavrycheskoho natsyonalnoho unyversyteta im. V.Y. Vernadskoho. Seryia «Iurydycheskye nauky»*, 24 (63), 2, 11-16 [in Ukrainian].
- Huzela, M. (2020). Stanovlennia ta sutnist zapobizhnykh zakhodiv yak vydu zakhodiv protsesualnoho prymusu v kryminalnomu protsesualnomu zakonodavstvi ta u teorii kryminalnoho protsesu Ukrainy [Formation and essence of preventive measures as a type of procedural coercion measures in the criminal procedural legislation and in the theory of the

¹⁵Гузела М. Становлення та сутність запобіжних заходів як виду заходів процесуального примусу в кримінальному процесуальному законодавстві та у теорії кримінального процесу України. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2020. № 2. С.223–230.

¹⁶Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

- criminal process of Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politehnika»*, 2, 223-230 [in Ukrainian].
- Dal, A.L., Ablamskyi, S.Ie. (2017). Trymannia pid vartoiu yak zapobizhnyi zakhid u kryminalnomu provadzhenni: monohrafiia [Detention as a preventive measure in criminal proceedings]. Kharkiv, 238 [in Ukrainian].
- Kistyakovskii, A.F. (1868). O presechenii obvinyaemomu sposobov uklonyatsya ot sledstviya i suda: issledovanie [On preventing the accused from evading investigation and trial: research]. SPb., 22 [in Russian].
- Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy vid 13.04.2012 r. [Criminal Procedure Code of Ukraine dated 04.13.2012] [in Ukrainian]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
- Kulchytskyi, V. (1994). Naivyznachnishi pamiatky pravovoi kultury Ukrainy. Osnovy derzhavy i prava Ukrainy [The most significant monuments of the legal culture of Ukraine. Fundamentals of the state and law of Ukraine]. Lviv [in Ukrainian].
- Matvieieva, T.O. (2022). Zakonodavstvo Hetmanshchyny u 18 st. [Legislation of the Hetmanate in the 18th century]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, 4, 36-39 [in Ukrainian].
- Moskaliuk, Yu.D. (2015). Domashnii aresht i trymannia pid vartoiu v systemi zakhodiv zabezpechennia kryminalnoho provadzhennia v Ukraini [House arrest and detention in the system of measures to ensure criminal proceedings in Ukraine]: dys...na zdobuttia nauk. stupenia k.iu.n.: 12.00.09. – kryminalnyi protses ta kryminalistyka; sudova ekspertyza; operatyvno-rozshukova diialnist. Irpin, 194 p. [in Ukrainian].
- Rozin, I.I. (1913). Ugolovnoe sudoproizvodstvo [Criminal proceedings]. Tomsk: Tipogr. Tomskogo universiteta, 311 p. [in Russian].
- Panov, N.Y. (2014). Chezare Bekkaria y eho znamenytyi traktat «O prestupleniyakh y nakazaniyakh» [Cesare Beccaria and his famous treatise “On Crimes and Punishments”]. *Visnyk Asotsiatsii kryminalnoho prava Ukrainy*, 1 (2), 277-310 [in Ukrainian].
- Stolitnii, A.V. (2016). Mistse dosudovoho rozsliduvannia u systemi stadii kryminalnoho provadzhennia [Place of pre-trial investigation in the system of stages of criminal proceedings]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, 36, 151-54 [in Ukrainian].
- Khudoba, N.V. (2009). Avstriiskyi kryminalno-protsesualnyi kodeks 1873 roku ta yoho zastosuvannia na terytorii Halychyny [Austrian Criminal Procedure Code of 1873 and its application on the territory of Galicia]. *Forum prava*, 2, 417-422 [in Ukrainian].